

ПРОСВЕТНИ ГЛАСНИК

Година LXIX – Број 6

Београд, 23. јун 2020.

Цена овог броја је 1.650,00 динара
Годишња претплата је 14.795,00 динара

САДРЖАЈ

1. Правилник о допунама Правилника о програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања -----	1
2. Правилник о допунама Правилника о програму наставе и учења за четврти разред основног образовања и васпитања -----	20
3. Правилник о измени Правилника о плану наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања -----	94
4. Правилник о допунама Правилника о програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања -----	99
5. Правилник о допунама Правилника о програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања -----	118
6. Правилник о изменама и допуни Правилника о степену и врсти образовања наставника, стручних сарадника и васпитача у основној школи за ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом -----	202
7. Правилник о календару образовно-васпитног рада средњих школа за школску 2020/2021. годину -----	203

Издавач: Јавно предузеће „Службени гласник”, Београд, Јована Ристића 1
Директор и главни и одговорни уредник др Јелена Триван • Уредник Иван Максимовић
Телефони: Редакција 30-60-333 и 30-60-334; Претплата 30-60-588 и 30-60-359; Продаја 30-60-578, факс 30-60-393.
(ПИБ: СР100002782) (МАТИЧНИ БРОЈ: 07453710) (ТЕКУЋИ РАЧУН: 160-14944-58)
(За директне и индиректне кориснике буџета 840-236723-96)

Штампа: ЈП „Службени гласник”, Штампариија „Гласник”, Лазаревачки друм 13–15

Copyright © ЈП Службени гласник, 2020

Свако умножавање и дистрибуција забрањена је. Сва права задржава ЈП „Службени гласник” по Закону о ауторском и сродним правима и Закону о објављивању закона и других прописа и аката.

8 606021 101171

1

На основу члана 67. став 1. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19 и 6/20),

Министар просвете, науке и технолошког развоја доноси

ПРАВИЛНИК**о допунама Правилника о програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања**

Члан 1.

У Правилнику о програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник”, бр. 5/19 и 1/20) у делу: „3. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ” – одељак „Назив предмета: МАТЕРЊИ ЈЕЗИК” после програма предмета: „СЛОВАЧКИ ЈЕЗИК”, додаје се програм предмета: „ХРВАТСКИ ЈЕЗИК”, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

У програму предмета: „ПРИРОДА И ДРУШТВО”, после одељка: „III. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА”, додаје се одељак: „IV. ДОДАТНИ САДРЖАЈИ ПРОГРАМУ ПРИРОДА И ДРУШТВО КОЈИ ИЗРАЖАВАЈУ ПОСЕБНОСТ НАЦИОНАЛНЕ МАЊИНЕ”, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

У програму предмета: „МУЗИЧКА КУЛТУРА”, после одељка: „III. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА”, додаје се одељак: „IV. ДОДАТНИ САДРЖАЈИ ПРОГРАМУ МУЗИЧКА КУЛТУРА КОЈИ ИЗРАЖАВАЈУ ПОСЕБНОСТ НАЦИОНАЛНЕ МАЊИНЕ”, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

У делу: „4. ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ” – одељак „Назив програма: МАТЕРЊИ ЈЕЗИК/ГОВОР СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ”, после програма: „ЧЕШКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ” додају се програми: „ХРВАТСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ, МАКЕДОНСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ, НЕМАЧКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ и ВЛАШКИ ГОВОР СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ”, који су одштампани уз овај правилник и чине његов саставни део.

Члан 2.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику”, а примењује се почев од школске 2020/2021. године.

Број 110-00-00133/2020-04
У Београду, 5. јуна 2020. године

Министар,
Младен Шарчевић, с.р.

2. БОСАНСКИ ЈЕЗИК

Naziv predmeta	БОСАНСКИ ЈЕЗИК
Cilj	Cilj nastave i učenja Bosanskog jezika je razvijanje sposobnosti i vještine upotrebe jezika u različitim životnim, svakodnevnim komunikacijskim situacijama, razvijanje čitalačke pismenosti i kulture, istraživanje iskustva i ideja književnosti, poticanje i vrednovanje vlastitoga stvaralaštva i stvaralaštva drugoga, te razumijevanje teksta u različitim kulturnim, međukulturnim i društvenim kontekstima.
Razred	Četvrti
Godišnji fond časova	180

ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
<ul style="list-style-type: none"> – čita i razumije sadržaj različitih vrsta tekstova; – iskazuje dojam i mišljenje o pročitanoj djelu; – otkriva osjećanja iskazana u lirskoj pjesmi; – uoči i izdvoji osnovne elemente lirske pjesme (stih, stofa, rima i ritam); – uoči osnovni motiv i sporedne motive u lirskoj pjesmi; – uoči i izdvoji pjesničke slike u pjesmi; – uoči i izdvoji u tekstu stiliska sredstva (poređenje, personifikaciju i epitet); – prepoznaje i navodi razlike između lirske pjesme, priče i dramskog teksta; – imenuje i razlikuje vrste književnih djela: narodnu šaljivu priču, narodnu i autorsku bajku, pripovjetku, roman za djecu i dramski tekst – locira tekst u vremenu i prostoru; – odredi temu i redoslijed događaja u pročitanoj tekstu; – otkriva i tumači ideju/pouke književnoga djela; – razlikuje opisivanje, pripovijedanje (u prvom i trećem licu) i dijalog u književnom djelu; – uočava uzroke i posljedice u ponašanju likova u djelu; – poredi likove navodeći njihove osnovne osobine na osnovu dijaloga i postupaka; – podrži tvrdnje o djelu odgovarajućim citatima (djelovima teksta); – zapaža i označi logičke cjeline u kompoziciji teksta; – usvaja novonaučene riječi i pojmove te tako poboljšava komunikaciju u usmenom i pisanom obliku; – reprodukuje sve važne elemente književnoga djela; – reprodukuje sadržaj prilagodavajući ga posebnim zahtjevima (mijenja kraj ili redoslijed događaja, sažima tekst i sl.), – interpretira književni tekst iznoseći svoje lično viđenje uvažavajući i drugačije mišljenje; – poredi tekst sa situacijama iz svakodnevnog života; – vrši selekciju pojava, događaja i likova klasifikujući ih (dobro/loše, lijepo/ružno, veselo/tužno, skoro/davno. . .); – mijenja svoje stavove i ponašanje usvajajući pouke književnoga djela; – izvodi dramske tekstove; – koristi sve dostupne resurse za bolje razumijevanje djela; – koristi znanja stečena u drugim predmetima i drugim oblastima života i rada – poveže gramatičke pojmove obrađene u prethodnim razredima sa novim nastavnim sadržajima; – Razlikuje zavičajni i književni govor; – Razlikuje gramatičke kategorije promjenjivih riječi; – Klasifikuje promjenjive vrste riječi (imenice, zamjenice, pridjeve, brojeve i glagole) u opsegu koji je naznačen u programskim sadržajima; – Razlikuje rečenične dijelove; – Razlikuje vrstu riječi od službe riječi u rečenici; – poštuje i primjenjuje pravopisna pravila; – pravilno piše sva tri modela upravnog govora; – pravilno koristi interpunkcijske oznake u većini rečenica – prepoznaje razliku u pisanju prisvojnih pridjeva izvedenih od vlastitih imenica; – upotřebi osnovne oblike usmenog i pismenog izražavanja: prepričavanje, pričanje i opisivanje; – izvještava o događajima vodeći računa o preciznosti, tačnosti, objektivnosti i sažetosti; – identifikira pojave u prirodi i opisuje ih; – kreira opis pejzaža koristeći jezičko-stilska sredstva. – kreira svoju priču pomoću početka zadanog tekstem; – primjenjuje tematske riječi za svoje pričanje; – napiše čestitku, elektronsko pismo; – prilagodi jezički izraz komunikativnoj situaciji – formalnoj i neformalnoj; – poveže informacije iskazane u linearnom i nelinearnom tekstu i na osnovu njih izvodi zaključak; 	<p>KNJIŽEVNOST</p>	<p>ŠKOLSKA LEKTIRA</p> <p>Poezija</p> <p>Narodna lirska pjesma: <i>Djevojka je suncu govorila</i> Šukrija Pandžo: <i>Posljednje laste</i> Sergej Jesenjin: <i>Prvi snijeg</i> Džemaludin Latić: <i>Trešnja</i> Kasim Deraković: <i>Ljetna noć</i> Ismet Bekrić: <i>Na brdu iznad grada</i> Alija H. Dubočanin: <i>Zelen-bašča</i> Bisera Alikadić: <i>Smijeh</i> Federiko Garsija Lorka: <i>Luckasta pjesma</i> Muhidin Šarić: <i>Hrabrost</i> Suada Hodžić: <i>Od Kulina Bana</i> Dragan Lukić: <i>Drug drugu</i> Zejčir Hasić: <i>Nikom ne kaži</i></p> <p>Proza</p> <p>Narodna epska pjesma: <i>Muja liječile vile planinkinje</i> Narodna pripovjetka: <i>Šta god ko kome, sve sebi</i> Narodna priča: <i>Nasrudinovi posjetioci</i> Narodna bošnjačka bajka: <i>Pravda i krivda</i> Mehmed Beg Kapetanović: <i>Majmun i lisica</i> Grozdana Olujić: <i>Oldanini vrtovi</i> Hans Kristijan Andersen: <i>Heljda</i> Oskar Vajld: <i>Sretni princ</i> Alija Hasagić Dubočanin: <i>Šarko</i> Ešref Berbić: <i>Kako je otišlo ljeto</i> Enes Kahvić: <i>Oluja</i> Skender Kulenović: <i>Jasen</i> Dželaluddin Rumi Mevlana: <i>Voće života</i> Rizo Džafić: <i>Milin na Uni</i> Advan Hodžić: <i>Čudo od djeteta</i> Skender Kulenović: <i>Abez</i> Ethem Mulabdić: <i>Bajram</i> Ela Peroci: Majčin dar Branislav Nušić: <i>Prva ljubav</i> Antoan de Sent Egziperi: <i>Mali princ</i> (odlomak) Rene Gijo: <i>Bijela Griva</i> (odlomak)</p> <p>Drama</p> <p>Zejčir Hasić: <i>Alija Derzelez spašava carevu šcer</i> Gvido Tartalja: <i>Podijela uloga</i> Naučnopopularni i informativni tekstovi (izbor iz knjiga, enciklopedija i časopisa za djecu)</p> <p>Domaća lektira</p> <p>Ismet Bekrić: <i>Jesen u gradu</i> Rene Gijo: <i>Bijela Griva</i> Alija Dubočanin: <i>Tiha rijeka djetinjstva</i> Ahmet Hromadžić: <i>Patuljak iz zaboravljene zemlje</i>; Karlo Kolodi: <i>Pimokio</i></p> <p>Dopunski izbor</p> <p>Pored navedenih djela, nastavnik i učenici slobodno biraju najmanje tri, a najviše još pet djela za obradu.</p> <p>Književno-teorijski pojmovi</p> <p>Lirika Narodna poezija; lirske i epske pjesme – osnovna obilježja; umjetnička lirska pjesma – osnovna obilježja; stiliska sredstva: personifikacija, poređenje i epitet; osnovni motiv i sporedni motivi u lirskoj pjesmi; pjesnička slika izražena bojom i zvukom.</p> <p>Epika Zapažanje i oblikovanje teme i ideje u književnom djelu; fabula i kompozicija u književnom djelu; karakterizacija likova u književnom djelu; razlikovanje govora pripovjedača i govora likova; dijalog i monolog; priča i roman – razlike; roman za djecu – osnovna obeležja;</p>

	JEZIK Gramatika i pravopis	<p>Obnavljanje i utvrđivanje znanja usvojenih u prethodnim razredima.</p> <p>Uočavanje riječi koje u govoru i pisanju mijenjaju svoj osnovni oblik (promjenljive riječi) – bez definicija i zahtjeva za promjenom po padežima i vremenima.</p> <p>Uočavanje riječi koje zadržavaju svoj osnovni oblik u svim situacijama (nepromjenljive riječi) bez imenovanja vrsta tih riječi.</p> <p>Vrste riječi:</p> <p>Obnavljanje i utvrđivanje znanja o vrstama riječi usvojenih u prethodnim razredima:</p> <ul style="list-style-type: none"> – imenice – vlastite, opće, zbirne, gradivne, rod i broj imenica; – glagoli – glagolski oblici koji označavaju radnje koje su se izvršile u sadašnjem, prošlom i budućem vremenu, lice i broj glagola; – pridjevi – opisni i prisvojni, rod i broj pridjeva; – zamjenice – lične zamjenice; – brojevi – osnovni i redni <p>Imenice: zbirne i gradivne imenice; rod i broj imenica.</p> <p>Glagoli: osnovna značenja prezenta, perfekta i futura.</p> <p>Pridjevi: gradivni; rod i broj pridjeva.</p> <p>Rečenica i rečenični članovi (subjekat, predikat, objekat, atribut, priloške odredbe).</p> <p>Pojam subjekta; različite vrste riječi (imenice i lične zamjenice) u funkciji subjekta; izostavljeni subjekat.</p> <p>Pojam predikata (glagolski predikat).</p> <p>Pojam objekta (imenice u funkciji objekta).</p> <p>Pojam atributa; pridjev uz imenicu u službi atributa u okviru grupe riječi koja ima službu subjekta ili objekta</p> <p>Priloške odredbe za mjesto, vrijeme i način.</p> <p>Pravopis</p> <p>Upravni govor (treći model) i neupravni govor.</p> <p>Upotreba velikog slova u pisanju:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Imena stanovnika država i naselja; – Nazivi ulica i trgova; – Imena iz umjetničkih dijela – primjeri iz obrađenih dijela npr. Medvjed Miško, Uspavana Ljepotica, Ružno Pače... – Posebno nadenutih imena životinja; – Naziva ustanova, institucija, preduzeća i manifestacija; – Ustaljenih imena historijskih događaja i ličnosti (usklađenih sa predmetom Priroda i društvo). <p>Pisanje prisvojnih pridjeva izvedenih od vlastitih imena (-ov/-ev/ -in, -ski/-ski/-čki/-čki).</p> <p>Riječca li; skraćeni upitni oblik <i>je li</i> (<i>je l'?</i>)</p> <p>Ponavljanje, uvježbavanje i provjeravanje osposobljenosti učenika za primjenu obrađenih pravopisnih pravila.</p>
	JEZIČKA KULTURA	<p>Osnovni oblici usmenog i pismenog izražavanja</p> <p>Čestitka, elektronsko pismo</p> <p>Prepričavanje</p> <ul style="list-style-type: none"> – Pripremanje teksta sa promjenom gramatičkog lica; – prepričavanje s usmjerenjem na sažimanje teksta. <p>Pričanje</p> <ul style="list-style-type: none"> – Pričanje na osnovu datih tematskih riječi; – nastavljanje priče inspirisane datim početkom. <p>Opisivanje</p> <ul style="list-style-type: none"> – Opisivanje prirode – pejzaža; – opisivanje književnih likova. <p>Izvjешtavanje</p> <ul style="list-style-type: none"> – Izvjешtavanje o nekom događaju. <p>Ortoepija</p> <p>Uočavanje naglašenih i nenaglašenih riječi: vježbe u izgovaranju akcenatskih cjelina.</p> <p>Izgovor svih suglasnika i glasovnih grupa u skladu sa književnojezičkom normom č, ć, dž, đ, h; je i ije; – ds – (ljudskih), – io, – ao itd. Vježbe za otklanjanje grešaka koje se javljaju u govoru i pisanju učenika.</p> <p>Ortoepske vježbe:</p> <p>Uvježbavanje pravilnog izgovora riječi, iskaza, rečenica, kratkih narodnih umotvorina (poslovice, brzalice, zagonetaka, pitalica, kraćih tekstova); slušanje zvučnih zapisa, kazivanje napamet lirske i epske tekstove; snimanje kazivanja i čitanja, analiza snimka i vrednovanje.</p> <p>Pravopisne vježbe: diktat; upravni govor (sva tri modela); navodnici; veliko slovo; zamjenica Vi iz poštovanja; spojeno i odvojeno pisanje riječi (rečca li, višočlani brojevi).</p> <p>Diktati: sa dopunjavanjem, izborni, slobodni, kontrolni diktat; autodiktat.</p> <p>Sintakske i stilske vježbe: sastavljanje i pisanje rečenica prema posmatranim predmetima, slici i zadanim riječima; sastavljanje i pisanje pitanja o tematskoj cjelini u tekstu, na slici, o filmu, pozorištu.</p> <p>Prepisivanje rečenica u cilju savladavanja pravopisnih pravila i usavršavanja tehnike pravilnog, urednog i čitkog pisanja latiničnim i ćirilničnim pismom.</p> <p>Vježbe za bogaćenje riječnika i traženje pogodnog izraza.</p> <p>Uvježbavanje tehnike izrade pismenog sastava: analiza teme, određivanje njenog težišta; posmatranje, uočavanje i izbor građe; raspoređivanje pojedinosti; elementi kompozicije.</p>

<p>Nabraja izražajne mogućnosti filma, pozorišta/kazališta (kadar, montaža, muzika, dijalog u filmu i pozorišnoj predstavi); uspoređuje književno djelo i film/pozorišne predstave; poznaje i nabraja mogućnosti interneta i savremene tehnologije; koristi internet u obrazovne svrhe i poznaje opasnosti koje se javljaju prilikom upotrebe.</p>	<p>MEDIJSKA KULTURA</p>	<p>Izražajna sredstva filmskog/pozorišnog djela: kadar, montaža, muzika, dijalog u filmu ili pozorišnoj predstavi. Film – književno djelo-pozorište – uočavanje sličnosti razlika. Internet – mogućnosti, upotreba i zloupotreba internet.</p>
--	--------------------------------	--

Ključni pojmovi sadržaja: književnost, jezik, jezička kultura, medijska kultura.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program nastave i učenja Bosanskog jezika zasnovan je na ishodima, odnosno na procesu učenja i učeničkim postignućima. Ishodi predstavljaju opis integrisanih znanja, vještina, stavova i vrednosti koje učenik gradi, proširuje i produbljuje kroz sve tri predmetne oblasti.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Planiranje nastave i učenja obuhvata kreiranje godišnjeg i operativnih planova, kao i razvijanje priprema za čas/dan/sedmicu. Godišnji plan sadrži broj časova po oblastima raspoređenih po mjesecima, a u skladu sa školskim kalendarom, planirani fondom časova po oblastima i godišnjim fondom časova.

Program nastave i učenja predmeta Bosanski jezik u četvrtom razredu osnovne škole čine četiri predmetne oblasti: Književnost, Jezik, Jezička kultura i Medijska kultura. Preporučeni broj časova po predmetnim oblastima je: Književnost – 80 časova, Jezik – 65 časova i Jezička kultura – 5 časova. Sve oblasti se prožimaju i nijedna se ne može izučavati izolovano i bez sadejstva sa drugim oblastima.

Prilikom kreiranja godišnjeg i operativnih planova neophodno je voditi računa o školskom kalendaru i aktivnostima koje prate život škole. Operativni plan sadrži rubriku sa operacionalizovanim ishodima, definisanim nastavnim jedinicama, rubriku za planiranu međupredmetnu povezanost i rubriku za evaluaciju kvaliteta isplaniranog, kao i druge elemente prema procjeni nastavnika. Priprema za čas podrazumijeva definisanje cilja časa, definisanje ishoda u odnosu na cilj časa, planiranje aktivnosti učenika i nastavnika u odnosu na cilj i definisanje ishoda, planirane načine provjere ostvarenosti ishoda, izbor nastavnih strategija, metoda i postupaka učenja i podučavanja.

Uz godišnji plan, formira se lista raspoređenih tekstova po mjesecima, kao i domaća lektira. Distribucija tekstova po mjesecima, kao i do sada, zasnovana je na grupisanju i povezivanju tekstova prema različitim kriterijumima – priroda i uloga književnog djela; vrste tekstova; svrha tekstova: za čitanje/razumijevanje/prepričavanje/tumačenje; brzina napredovanja učenika; godišnja doba; značajni datumi i praznici; posebnosti učeničkog kolektiva, škole i lokalne zajednice; predmetna i međupredmetna povezanost sadržaja i ishoda; međupredmetne kompetencije, itd. Dakle, korelativnost je omogućena kombinovanjem tekstova u srodne tematsko-motivske cjeline prema različitim kriterijumima.

Izbor lektire za četvrti razred je veoma bitan jer učenici treba da lje da ulaze u svijet književnosti, da vole da čitaju i da u tome budu motivisani, što se za početak prvenstveno postiže uspjehom u čitanju (otuda u spisku lektire ima dosta kratkih tekstova i dijela, ali i dužih u odnosu na treći razred, a učeniku tematski i stilski vrlo bliskih, da bi se dalje njegovala i istrajnost u čitanju). Sa druge strane, na ovom uzrastu važno je da učenici još više upoznaju tekstove različitih žanrova, kao i djela različita po vremenu nastanka.

Novina programa za četvrti razred jeste dopunski izbor lektire koji omogućava učiteljima da po sopstvenom izboru biraju najmanje tri, a najviše pet djela koja će na časovima obrađivati. Izborni dio dopušta nastavniku veću kreativnost u dostizanju ishoda. Obimnija djela učenici mogu čitati u slobodno vrijeme, čime se podstiče razvijanje kontinuirane navike čitanja. Povećan broj djela u dopunskom izboru lektire ukazuje i na mogućnost obrade pojedinih sadržaja na časovima dodatne nastave. Inovativnost sadržaja za četvrti razred se ogleda u praćenju savremene tehnologije i puteva komunikacije te se u okviru Medijske culture nalaze sadržaji o internet gdje će se učenici upoznati sa mogućnostima internet, osposobiti se da samostalno dolaze do novih saznanja i proširuju znanja stečena u školi, upoznati se sa zloupotrebom kao i opasnostima koje nosi neoprezna upotreba. Učenici će se

osposobiti da samostalno pošalju mail, elektronsku poštu sa ili bez priloga, ali i da čestitaju važne datume i praznike.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

Osnovni ciljevi, zadaci, složenost i svrha nastave po pojedinim nastavnim područjima trebaju biti zasnovani na usvajanju osnovnih pojmova iz gramatike, teorije i interpretacije književnosti, vježbi usmenog i pismenog izražavanja, stvaranja vlastitih tekstova (pismenih stavova), te ovladavanje osnovnim elementima i tehnikama iz filmske i scenskih umjetnosti, te medijske kulture.

Interpretacija teksta kao područje u osnovi je gramatike i nastave usmenog i pisanog izražavanja.

U samoj interpretaciji važno je da učenici umjetnička štiva dožive kao nešto što je snažno i lijepo i što djeluje na osjećanja, misli, maštu. Neka u razgovoru, raspravi, suprotstavljanjem mišljenja dolaze do zaključaka. U interpretaciji lirске pjesme novi su, u pojmovnomu smislu, ritam i rima. Raditi na stvaranju atmosfere u kojoj će učenici osjetiti zvučnost, slikovitost i ritam.

Čitanje i pisanje ostaju u prvom planu. Interpretacija teksta kao područje u osnovi je gramatike i nastave usmenog i pismenog izražavanja. To je nepresušan izvor riječi, pojmova i doživljaja. Čitanačka štiva su istovremeno vrijedna književna djela i osnov su za realizaciju svih programskih zahtjeva. Ti se tekstovi razlikuju s obzirom na tematiku, obim, prisustvo naracije i deskripcije, dominantan vrijednosni sistem, ali koliko mogu biti od pomoći u ostvarivanju ciljeva ostalih područja nastave maternjeg jezika.

U samoj interpretaciji teksta treba stalno imati na umu da prava umjetnost ostaje u sferi estetskih osjećanja i nije joj zadatak da direktno, nametljivo poučava, posebno ne da nameće stavove i poruke. Važno je da učenici umjetnička štiva dožive kao nešto što je snažno i lijepo i što djeluje na osjećanja, misli, maštu, da taj susret predstavlja doživljaj ugodnog literarnog iskustva.

Sadržaji nastave gramatike, kulture usmenog i pisanog izražavanja direktno su usmjereni na poboljšavanje nivoa opće pismenosti. Ističite značaj osmišljenog, pravilnog, jasnog govora. Na pojmovima raditi uvijek u kontekstu rečenice, teksta.

U četvrtom razredu učenici su misaono jači, iskustvom bogatiji. To znači da treba povećati očekivanja i jasno postaviti zahtjeve. Na početku godine važno je izvršiti evaluaciju postignuća u prethodnim razredima i upoznati učenike čemu težimo u pojedinim područjima: kakvom čitanju, pisanju, razumijevanju sadržaja, kakvom usmenom i pismenom izražavanju.

U stvaranju ukupne programske strukture uvažavani su važni elementi: broj nastavnih sati, kriteriji važni za izbor nastavnih sadržaja, međusobna povezanost i prožimanje sadržaja pojedinih područja nastave maternjeg jezika, programska struktura ovog nastavnog predmeta u prethodnim razredima i definisani ishodi učenja u pojedinim područjima, zahtjevi ostalih nastavnih predmeta i karakteristike receptivnih mogućnosti učenika četvrtog razreda.

Posebno mjesto u Programu ima domaća lektira. Važno je da dijete čita, razumije, izrazi pročitano na njemu svojstven način, da može objasniti zašto mu se nešto dopada ili ne dopada, da ilustrira. Dozvoliti djeci da čitaju i izvajaju priče i pjesme koje im se posebno sviđaju. Kreativnijim, fleksibilnijim pristupima radu na ovim tekstovima uvoditi učenike u svijet literature i razvijati s a m o s t a l n o s t u druženju s knjigom.

Medijsku kulturu valja posmatrati u kontekstu ukupnih programskih zahtjeva i podcrtavati potrebu selektivnog pristupa ovim sadržajima.

Prijedlog Nastavnog programa uključuje jezičke, umjetničke, stvaralačke i medijske sadržaje zasnovane na međusobnom prožimanju (korelativnost i integrativnost) nastavnih područja i nastavnih disciplina

i predmeta (interdisciplinarnost i povezanost sa drugim nastavnim predmetima: historijom, likovnom kulturom, muzičkom kulturom i dr.).

Također, prijedlog programa temelji se na:

– izboru umjetničkih i znanstvenih sadržaja na principima primjerenosti, reprezentativnosti, egzemplarnosti, odgojnosti, tekstualne adekvatnosti itd.;

– rasporedu, odnosno organizaciji nastavnih sadržaja po principima kontinuiteta i vertikalno-spiralnog slijeda, kao i principima integracije.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Praćenje napredovanja i ocenjivanje postignuća učenika je formativno i sumativno i realizuje se u skladu sa *Pravilnikom o ocenjivanju učenika u osnovnom obrazovanju i vaspitanju*. Ocenjivanje bi trebalo da bude usmereno na dobijanje informacija o obrascima mišljenja

i uslovima pod kojim učenik može da primeni znanje stečeno tokom nastave jezičke kulture u svakodnevnoj formalnoj i neformalnoj komunikaciji.

Proces praćenja i vrednovanja jednog učenika treba započeti inicijalnom procenom nivoa postignuća učenika. Akcenat bi trebalo da bude na učenikovim sposobnostima – na onome što učenik može ili pokušava da učini. Tokom procesa nastave i učenja učitelj kontinuirano i na primeren način ukazuje učeniku na kvalitet njegovog postignuća tako što će povratna informacija biti dovoljno jasna i informativna, kako bi bila podsticajna za dalje napredovanje učenika. Svaka aktivnost je dobra prilika za procenu napredovanja i davanje povratne informacije, a učenike treba osposobljavati i ohrabrivati da procenjuju sopstveni napredak u ostvarivanju ishoda predmeta, kao i napredak drugih učenika.